

Sygn. akt II UK 251/09

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 23 marca 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Bogusław Cudowski (przewodniczący)

SSN Jerzy Kwaśniewski (sprawozdawca)

SSN Andrzej Wróbel

w sprawie z wniosku K. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w K.

o odszkodowanie z tytułu wypadku przy pracy,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 23 marca 2010 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawczynie na postanowienie Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K.

z dnia 18 maja 2009 r.,

1) uchyla zaskarżone postanowienie i poprzedzające je postanowienie Sądu Rejonowego w K. z dnia 12 marca 2009 r.;

2) zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych - Oddziału w K. na rzecz wnioskodawczynie 120 zł (sto dwadzieścia) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 13 maja 2009 r. Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K. na podstawie art. 385 k.p.c. w związku z art. 397 § 2 k.p.c. oddalił zażalenie K. P. na postanowienie Sądu Rejonowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K. z dnia 12 marca 2009 r. odrzucające odwołanie K. P. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K. z dnia 28 listopada 2007 r.

Sąd drugiej instancji podzielił podstawę faktyczną oraz podstawę prawną zaskarżonego postanowienia Sądu pierwszej instancji, które przedstawiają się następująco.

Decyzją z dnia 6 lutego 1997 r. Państwowy Terenowy Inspektor Sanitarny w K. stwierdził u Z. P. chorobę zawodową – w związku z pracą w Przedsiębiorstwie Przemysłu Mięsnego w K. Z tego tytułu wypłacono Z. P. jednorazowe odszkodowanie w kwocie 22.869 zł. W dniu 16 października 1998 r. Z. P. zmarł. Lekarz orzecznik ZUS ustalił związek śmierci Z. P. z chorobą zawodową. W dniu 20 marca 2006 r. K. P. wystąpiła z wnioskiem o jednorazowe odszkodowanie z tytułu śmierci męża w związku z chorobą zawodową. Organ rentowy decyzją z dnia 4 maja 2006 r. odmówił K. P. prawa do jednorazowego odszkodowania z uwagi na przedawnienie roszczenia. Ubezpieczona odwołała się od tej decyzji domagając się jej uchylenia i przyznania należnego odszkodowania. Sąd Rejonowy w K. wyrokiem z dnia 30 czerwca 2006 r., oddalił odwołanie. Apelacja ubezpieczonej również została oddalona wyrokiem Sądu Okręgowego w K. z dnia 27 września 2006 r. Na skutek skargi kasacyjnej wniesionej przez ubezpieczoną Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 8 sierpnia 2007 r., II UK 23/07, uchylił wyrok Sądu Okręgowego i przekazał temu Sądowi sprawę do ponownego rozpoznania. Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 24 października 2007 r., zmienił wyrok Sądu Rejonowego w K. z dnia 30 czerwca 2006 r. i poprzedzając go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K. dnia 4 maja 2006 r. w ten sposób, że zasądził na rzecz K. P. 4.459 zł. Postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 25 września 2008 r., II UK 4/08, skarga kasacyjna ubezpieczonej od tego wyroku została odrzucona. W związku z wyrokiem Sądu Okręgowego w K. z dnia 24 października 2007 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. wydał decyzję będącą przedmiotem

zaskarżenia w niniejszej sprawie, w której przyznał ubezpieczonej prawo do odszkodowania w kwocie ustalonej w tym wyroku.

Sąd drugiej instancji podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji, że wyrokiem z dnia 24 października 2007 r. prawomocnie rozstrzygnięto już spór pomiędzy ubezpieczoną K. P., a Zakładem Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. o odszkodowanie z tytułu śmierci Zdzisława P. wskutek choroby zawodowej, a odwołanie w niniejszej sprawie wniesione przez ubezpieczoną dotyczy tego samego roszczenia między tymi samymi stronami, zatem zachodzą przesłanki z art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. w związku z art. 366 k.p.c. Wyrok Sądu Okręgowego z dnia 24 października 2007 r. korzysta w tym zakresie z powagi rzeczy osądzonej, a powaga rzeczy osądzonej wyklucza możliwość ponownego rozpoznania tej samej sprawy.

Według Sądu drugiej instancji zaskarżona decyzja organu rentowego z dnia 28 listopada 2007 r. została wydana w wykonaniu prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego z dnia 24 października 2007 r. Wyrok prawomocny korzysta z powagi rzeczy osądzonej tylko co do tego, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia, a ponadto tylko między tymi samymi stronami (art. 366 k.p.c.). Zgodnie z art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. powaga rzeczy osądzonej wyklucza możliwość ponownego rozpoznania tej samej sprawy. Powaga rzeczy osądzonej występuje w zakresie przedmiotowym i podmiotowym, określonym wydanym wyrokiem. Granice przedmiotowe określa przedmiot rozstrzygnięcia sądu i podstawa faktyczna tego rozstrzygnięcia, które mogą różnić się od samego żądania powództwa i jego podstawy faktycznej. Przedmiotowa granica powagi rzeczy osądzonej pozwala również określić tożsamość roszczeń występującą w różnych sprawach. Podmiotowe granice powagi rzeczy osądzonej dotyczą zaś stron postępowania. Według Sądu drugiej instancji powaga rzeczy w zakresie przedmiotowym sprowadza się do tego, że ubezpieczona ponownie wystąpiła z roszczeniem o zasądzenie odszkodowania z tytułu śmierci jej męża, które to roszczenie zostało już rozstrzygnięte decyzją organu rentowego z dnia 4 maja 2006 r., zmienionej następnie prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w K. z dnia 24 października 2007 r. Występuje również tożsamość podstawy faktycznej roszczenia ubezpieczonej, ponieważ zarówno w niniejszej sprawie, jak i w sprawie

zakończony wyrokiem Sądu Okręgowego z dnia 24 października 2007 r. zasadność swojego żądania ubezpieczona upatrywała w treści art. 12 i art. 14 ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy lub choroby zawodowej.

Zdaniem Sądu drugiej instancji bez znaczenia w niniejszej sprawie jest to, że drugie odwołanie ubezpieczony został wniesione od nowej decyzji organu rentowego z dnia 28 listopada 2007 r., gdyż organ ten z uwagi na wydanie orzeczenia sądu określającego prawo do świadczenia ubezpieczony i jego wysokość w tym przedmiocie miał obowiązek wydać w tym zakresie decyzję na podstawie art. 114 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z art. 58 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych. Potwierdza to notatka znajdująca się w aktach ubezpieczeniowych, wydana w sprawie realizacji wyroku Sądu Okręgowego z dnia 24 października 2007 r. oraz decyzja organu rentowego z dnia 28 listopada 2007 r., która została właśnie podjęta po rozpatrzeniu odwołania ubezpieczony z dnia 10 maja 2006 r. i w wykonaniu wyroku Sądu Okręgowego. Ubezpieczony została pouczona o możliwości wniesienia odwołania od tej decyzji do właściwego sądu. Nie oznaczało to jednak skuteczności takiego odwołania w kontekście podnoszonych przez nią zarzutów błędnego obliczenia kwoty jednorazowego odszkodowania w oparciu o treść art. 14 ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy lub choroby zawodowej. W zakresie bowiem prawa do świadczenia ubezpieczony i wysokość przyznanego odszkodowania z tytułu śmierci małżonka istnieje stan powagi rzeczy osądzonej. Zatem w tym zakresie wniesione przez ubezpieczoną odwołanie nie mogło wyrzucić zamierzonego przez nią skutku (art. 366 k.p.c.).

Sąd drugiej instancji podkreślił, że ewentualną możliwość dokonania ponownej oceny prawomocnego rozstrzygnięcia w spornym przedmiocie, należy upatrywać w treści art. 114 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Z powyższego przepisu wynika – zdaniem Sądu drugiej instancji – „że co do zasady organ rentowy może podważyć swoją błędną decyzję przyznającą świadczenie „nabyte”. Prawomocny wyrok sądu

pracy i ubezpieczeń społecznych również nie zamyka stronie drogi do ponownego rozpoznania danej sprawy, pod warunkiem jednak spełnienia przesłanek z art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Warunkiem wznowienia postępowania jest powołanie się przed organem rentowym na nowe dowody lub wskazanie okoliczności istniejących przed wydaniem decyzji, które mogą mieć wpływ na ustalenie prawa do świadczeń lub ich wysokości. Takie postępowanie kończy merytoryczna decyzja rozstrzygająca w przedmiocie żądań ubezpieczonego od której, przysługuje odwołanie do sądu na zasadach ogólnych. Jednak w przypadku niespełnienia warunków określonych w art. 114 ustawy emerytalno – rentowej prawomocny wyrok stoi na przeszkodzie ponownemu ustaleniu prawa do świadczenia lub jego wysokości. Według Sądu drugiej instancji w niniejszej sprawie brak było warunków do zastosowania art. 114 ustawy emerytalno – rentowej, wobec tego wyrok Sądu Okręgowego w K. z dnia 24 października 2007 r. i wydana w jego wykonaniu decyzja organu rentowego są wiążące nie tylko dla stron postępowania i sądu który je wydał, lecz również dla innych sądów oraz organów (art. 365 § 1 k.p.c.) i tworzą w zakresie przedmiotu rozstrzygnięcia powagę rzeczy osądzonej.

Sąd drugiej instancji nie podzielił twierdzeń skarżącej, że powaga rzeczy osądzonej istnieje tylko co do kwoty określonej w wyroku Sądu Okręgowego z dnia 24 października 2007 r. a zatem co do kwoty 4.459 zł. Zgodnie bowiem z treścią art. 477¹⁰ § 1 k.p.c. dopuszczalne jest określenie w sposób ogólny żądania odszkodowania przez stronę w odwołaniu od decyzji organu rentowego. Nie ma konieczności określenia kwotowo wystosowanego przez ubezpieczoną roszczenia. Skoro więc Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 24 października 2007 r. przyznał ubezpieczonej odszkodowanie w ustalonej wysokości należy uznać, że kwota ta wyczerpuje w całości roszczenia ubezpieczonej w tym zakresie.

Powyższe postanowienie Sądu Okręgowego w całości zaskarżyła skargą kasacyjną ubezpieczona wnosząc o uchylenie zaskarżonego postanowienia Sądu Okręgowego w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu sądowi, a także o zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, ewentualnie skarżąca wniosła o uchylenie także postanowienia sądu

pierwszej instancji w całości i przekazanie sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Skarga w ramach podstawy naruszenia przepisów prawa materialnego zarzuciła niezastosowanie art. 83 ust. 2 i ust. 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.) i zaniechanie merytorycznego rozpoznania odwołania przez Sąd pierwszej instancji od decyzji organu rentowego z dnia 28 listopada 2007 r. Według skarżącej, wyrok Sądu Okręgowego w K. z dnia 24 października 2007 r., na który powołały się Sądy obydwu został wydany przed wydaniem decyzji organu rentowego, a także dotyczył decyzji organu z 4 maja 2006 r. i wobec tego nie zachodzi powaga rzeczy osądzonej i nowa decyzja powinna być przedmiotem merytorycznego rozpoznania wynikającego z art. 83 ust. 2 ustawy systemowej, a ponadto, nie zachodzi wyłączenie możliwości złożenia odwołania od decyzji wynikające z art. 83 ust. 4 tej ustawy.

W ramach podstawy naruszenia przepisów postępowania skarga zarzuca naruszenie:

- art. 385 k.p.c. w związku z art. 397 § 2 k.p.c. przez niewłaściwe jego zastosowanie i oddalenie zażalenia ubezpieczonej przy powołaniu się na całość ustaleń Sądu pierwszej instancji, podczas gdy w przedstawionym stanie faktycznym postanowienie Sądu pierwszej instancji należało uchylić i sprawę przekazać do ponownego rozpoznania, wobec konieczności merytorycznego zbadania decyzji organu rentowego z dnia 28 listopada 2007 r. i braku stanu powagi rzeczy osądzonej;

- błędne zastosowanie art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. w związku z art. 366 k.p.c. i przyjęcie, że w sprawie zachodzi powaga rzeczy osądzonej skutkujące oddaleniem zażalenia na odrzucenie odwołania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W odniesieniu do spraw ubezpieczenia społecznego znaczenie instytucji procesowej powagi rzeczy osądzonej musi być ustalane z uwzględnieniem reguł postępowania odrębnego w tych sprawach. Rozstrzygnięcia sądowe w sprawach z tego zakresu ustalają treść łączącego strony stosunku prawnego w chwili wyrokowania. Nowe zdarzenia zachodzące po uprawomocnieniu się orzeczenia mogą spowodować przekształcenie treści praw i obowiązków stron stosunku ubezpieczenia społecznego, gdyż nie jest wykluczone spełnienie się lub upadek przesłanek materialnoprawnych prawa do świadczeń. Zasadą rządzącą tymi stosunkami jest właśnie możliwość wzruszenia ustaleń stanowiących podstawę faktyczną prawomocnych orzeczeń, także przez wydanie nowej decyzji organu rentowego (por. uchwałę Sądu Najwyższego z 3 października 1996 r., II UZP 18/96, OSNAPiUS 1997 nr 7, poz. 117, a poprzednio uchwałę z 20 września 1978 r., II UZP 7/78, OSNCP 1979 nr 3, poz. 48, a także postanowienie Sądu Najwyższego z 19 stycznia 1984 r., II URN 131/83, OSNCP 1984 nr 10, poz. 177, wyrok z 8 października 1986 r., II URN 182/86, OSNCP 1987 nr 12, poz. 212, postanowienie z 14 stycznia 1997 r., II UKN 50/96, OSNAPiUS 1997 nr 17, poz. 328, wyrok z 5 sierpnia 1999 r., II UKN 231/99, OSNAPiUS 2000 nr 19, poz. 734 i wyrok z 8 lipca 2005 r., I UK 11/05, OSNP 2006 nr 5-6, poz. 98).

Zarzuty skargi kasacyjnej dotyczące naruszenia przez Sąd przepisów prawa procesowego okazały się uzasadnione. W szczególności jest uzasadniony zarzut naruszenia art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. w związku z art. 366 k.p.c. Zgodnie z art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. sąd odrzuci pozew, jeżeli o to samo roszczenie pomiędzy tymi samymi stronami sprawa jest w toku albo została już prawomocnie osądzona.

Wyrok Sądu Okręgowego z dnia 24 października 2007 r., został wydany przed wydaniem przez organ rentowy decyzji z 28 listopada 2007 r. Dotyczył on decyzji organu rentowego z 4 maja 2006 r. odmawiającej K. P. prawa do jednorazowego odszkodowania z tytułu śmierci jej męża w związku z chorobą zawodową. Oznacza to, że decyzja z dnia 28 listopada 2007 r. nie była przedmiotem sprawy prawomocnie już rozstrzygniętej wyrokiem z 24 października 2007 r. Ponadto art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. daje podstawę do odrzucenia odwołania tylko wówczas, gdy zostało ono wniesione od decyzji wcześniej zaskarżonej odwołaniem, które zostało już prawomocnym wyrokiem oddalone. Natomiast

odwołanie od nowej decyzji podlega merytorycznemu rozpoznaniu, zgodnie z zasadą przewidzianą w art. 83 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 z późn. zm.), według której odwołanie do sądu przysługuje od każdej decyzji organu rentowego, z wyjątkiem decyzji wymienionych w art. 83 ust. 4 (czyli decyzji przyznającej świadczenie w drodze wyjątku oraz od decyzji odmawiającej przyznania takiego świadczenia, a także od decyzji w sprawach o umorzenie należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne). Wydanie przez organ rentowy nowej decyzji, także co do świadczenia będącego przedmiotem wcześniejszej sprawy zakończonej prawomocnym wyrokiem sądu, uprawnia ubiegającego się o świadczenie do wniesienia odwołania do sądu i odwołanie to, co do zasady, podlega merytorycznemu rozpoznaniu przez sąd (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 2007 r. I UK 266/0; OSNP 2008/5-6/7).

Należy zauważyć, że jeśli – jak to przyjął Sąd drugiej instancji - wydanie decyzji z dnia 28 listopada 2007 r. nastąpiło na podstawie art. 114 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227), to wbrew ocenie Sądu, nie przemawiałoby to na rzecz stanowiska o tożsamości sprawy nowej ze sprawą poprzednio osądzoną. W powoływanym przepisie określone są bowiem instytucje ponownego ustalenia prawa do świadczeń lub ich wysokości („wznowienia postępowania”). Odwołanie od tej decyzji podlegało merytorycznemu rozpoznaniu, zgodnie z zasadą przewidzianą w art. 83 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.). Rozpoznaniu podlega także twierdzenie ubezpieczonej, że w sprawie prawomocnie osądzonej rozstrzygnięto tylko o części dochodzonego obecnie świadczenia.

Z powyższych przyczyn uznając zasadność podstawy skargi kasacyjnej Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ k.p.c.

/tp/